RETTENS DOM (Ottende Afdeling)

19. maj 2010 *

I sag T-21/05,

Chalkor AE Epexergasias Metallon, Athen (Grækenland), ved I. Forrester, QC, samt avocats A. Schulz og A. Komninos,

sagsøger,

mod

Europa-Kommissionen ved P. Oliver og S. Noë, som befuldmægtigede,

sagsøgt,

* Processprog: engelsk.

angående en påstand om annullation eller nedsættelse af den bøde, der er pålagt sagsøgeren ved Kommissionens beslutning K(2004) 2826 af 3. september 2004 om en procedure efter artikel 81 [EF] og EØS-aftalens artikel 53 (sag COMP/E-1/38.069 — VVS-rør af kobber), har

RETTEN (Ottende Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, E. Martins Ribeiro, og dommerne S. Papasavvas og N. Wahl (refererende dommer),

justitssekretær: fuldmægtig C. Kantza,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 6. november 2008,

afsagt følgende

Dom

Sagens baggrund

1 Chalkor AE Epexergasias Metallon (herefter »Chalkor« eller »sagsøgeren«) er et græsk selskab, som er noteret på børsen i Athen (Grækenland). Selskabet Viohalco SA er indehaver af den absolutte aktiemajoritet i Chalkor.

1. *Den administrative procedure*

2 Efter fremsendelse af oplysninger i januar 2001 foretaget af Mueller Industries Inc. (herefter »Mueller«) iværksatte Kommissionen i marts 2001 en uanmeldt kontrolundersøgelse af forretningslokalerne i flere virksomheder, der er aktive inden for sektoren for VVS-rør af kobber, i henhold til artikel 14 i Rådets forordning nr. 17 af 6. februar 1962, første forordning om anvendelse af bestemmelserne i traktatens artikel [81 EF] og [82 EF] (EFT 1959-1962, s. 81).

3 Den 9. og 10. april 2001 blev der foretaget yderligere kontrolundersøgelser af forretningslokalerne hos KME Germany (tidligere KM Europa Metal AG), Outokumpu Oyj og Luvata Oy (tidligere Outokumpu Copper Products Oy) (herefter samlet »Outokumpu-koncernen«). Den 9. april 2001 fremlagde Outokumpu et tilbud om samarbejde for Kommissionen i henhold til Kommissionens meddelelse om bødefritagelse eller bødenedsættelse i kartelsager (EFT 1996 C 207, s. 4, herefter »samarbejdsmeddelelsen af 1996«) både for industrirør og for VVS-rør. Efter yderligere kontrolundersøgelser opdelte Kommissionen sin undersøgelse vedrørende kobberrør i tre forskellige procedurer, nemlig sag COMP/E-1/38.069 (VVS-rør af kobber), sag COMP/E-1/38.121 (fittings) og sag COMP/E-1/38.240 (industrirør).

4 Ved skrivelse af 30. maj 2001 fremsendte Outokumpu-koncernen et memorandum vedlagt et vist antal bilag, der beskrev sektoren for kobberrør og de kartelaftaler, som angår denne, til Kommissionen.

5 Den 5. juni 2002 i forbindelse med sag COMP/E-1/38.240 (industrirør) fandt samtaler med repræsentanter for denne virksomhed vedrørende det tilbud om samarbejde, som Outokumpu-koncernen var kommet med, sted på Kommissionen initiativ. Virksomheden meddelte ligeledes, at den var indstillet på, at Kommissionen udspurgte de ansatte, der var involveret i de aftaler, som omfattes af sag COMP/E-/38.069 (VVS-rør af kobber).

6 I juli 2002 i forbindelse med sag COMP/E-1/38.240 (Industrirør) tilstillede Kommissionen under anvendelse af artikel 11 i forordning nr. 17 dels begæringer om oplysninger til Wieland-Werke AG (herefter »Wieland«) og til KME-koncernen (bestående af KME Germany, KME France SAS (tidligere Tréfimétaux SA) og KME Italy SpA (tidligere Europa Metalli SpA)), og anmodede for det andet Outokumpu-koncernen om at fremsende yderligere oplysninger til Kommissionen. Den 15. oktober 2002 svarede KME-koncernen på nævnte begæring om oplysninger. Svaret indeholdt ligeledes en erklæring og en anmodning om at anvende samarbejdsmeddelelsen af 1996 på samarbejdet i forbindelse med sag COMP/E-1/38.069 (VVS-rør af kobber). KME-koncernen tillod endvidere Kommissionen at anvende alle de oplysninger, der var fremlagt i forbindelse med sag COMP/E-1/38.240 (industrirør), i sag COMP/E-1/38.069 (VVS-rør af kobber).

7 Den 23. januar 2003 fremsendte Wieland en erklæring til Kommissionen med en anmodning om anvendelse af samarbejdsmeddelelsen af 1996 i forbindelse med sag COMP/E-1/38.069 (VVS-rør af kobber).

8 I forbindelse med sag COMP/E-1/38.069 (VVS-rør af kobber) tilstillede Kommissionen den 3. marts 2003 begæringer om oplysninger til Boliden-koncernen (bestående af Boliden AB, Outokumpu Copper Fabrication AB (tidligere Boliden Fabrication AB) og Outokumpu Copper BCZ SA (tidligere Boliden Cuivre & Zinc SA)), til HME Nederland BV (herefter »HME«) og til Chalkor samt den 20. marts 2003 til IMI-koncernen (bestående af IMI plc, IMI Kynoch Ltd og Yorkshire Copper Tube).

9 Den 9. april 2003 mødtes repræsentanter fra Chalkor med Kommissionens repræsentanter og anmodede om anvendelse af samarbejdsmeddelelsen af 1996 i forbindelse med sag COMP/E-1/38.069 (VVS-rør af kobber).

10 Den 29. august 2003 vedtog Kommissionen i forbindelse med sag COMP/E-1/38.069 (VVS-rør af kobber) en klagepunktsmeddelelse henvendt til de pågældende selskaber. Efter at nævnte selskaber havde fået adgang til sagsakterne i elektronisk form, og at de havde afgivet skriftlige bemærkninger, tog de med undtagelse af HME del i en høring den 28. november 2003.

11 Den 16. december 2003 vedtog Kommissionen beslutning K(2003) 4820 endelig om en procedure efter artikel 81 [EF] og EØS-aftalens artikel 53 (sag COMP/E-1/38.240 — Industrirør), hvoraf et sammendrag er offentliggjort i *Den Europæiske Unions Tidende* af 28. april 2004 (EUT L 125, s. 50).

2. *Den anfægtede beslutning*

12 Den 3. september 2004 vedtog Kommissionen beslutning K(2004) 2826 om en procedure efter artikel 81 [EF] og EØS-aftalens artikel 53 (sag COMP/E-1/38.069 — VVS-rør

af kobber) (herefter »den anfægtede beslutning«), hvoraf et sammendrag er offentliggjort i *Den Europæiske Unions Tidende* af 13. juli 2006 (EUT L 192, s. 21).

13 Den anfægtede beslutning indeholder bl.a. følgende bestemmelser:

»*Artikel 1*

Følgende virksomheder har overtrådt artikel 81, stk. 1, [EF], og fra den 1. januar 1994 EØS-aftalens artikel 53, stk. 1, ved i de anførte perioder at have deltaget i et kompleks af aftaler og samordnet praksis, der vedrører fastsættelsen af priser og opdelingen af markeder i sektoren for VVS-rør af kobber:

a) Boliden […] sammen med [Outokumpu Copper Fabrication] og [Outokumpu Copper BCZ] fra den 3. juni 1988 til den 22. marts 2001

b) [Outokumpu Copper Fabrication] sammen med Boliden […] og [Outokumpu Copper BCZ] fra den 3. juni 1988 til den 22. marts 2001

c) [Outokumpu Copper BCZ] sammen med Boliden […] og [Outokumpu Copper Fabrication] fra den 3. juni 1988 til den 22. marts 2001

d) Austria Buntmetall AG:

i) sammen med Buntmetall Amstetten [GmbH] fra den 29. august 1998 til i hvert fald den 8. juli 1999, og

ii) sammen med [Wieland] og Buntmetall Amstetten […] fra den 9. juli 1999 til den 22. marts 2001

e) Buntmetall Amstetten […]:

i) sammen med Austria Buntmetall […] fra den 29. august 1998 til i hvert fald den 8. juli 1999, og

ii) sammen med [Wieland] og Austria Buntmetall […] fra den 9. juli 1999 til den 22. marts 2001

f) [Chalkor] fra den 29. august 1998 til i hvert fald begyndelsen af september 1999

g) [HME] fra den 29. august 1998 til i hvert fald den 22. marts 2001

h) IMI […] sammen med IMI Kynoch […] og Yorkshire Copper Tube […] fra den 29. september 1989 til den 22. marts 2001

i) IMI Kynoch […] sammen med IMI […] og Yorkshire Copper Tube […] fra den 29. september 1989 til den 22. marts 2001

j) Yorkshire Copper Tube […] sammen med IMI […] og IMI Kynoch […] fra den 29. september 1989 til den 22. marts 2001

k) [KME Germany]:

   i) alene fra den 3. juni 1988 til den 19. juni 1995, og

   ii) sammen med [KME France] og [KME Italy] fra den 20. juni 1995 til den 22. marts 2001

l) [KME Italy]:

   i) sammen med [KME France] fra den 29. september 1989 til den 19. juni 1995, og

   ii) sammen med [KME Germany] og [KME France] fra den 20. juni 1995 til den 22. marts 2001

m) [KME France]:

i) sammen med [KME Italy] fra den 29. september 1989 til den 19. juni 1995, og

ii) sammen med [KME Germany] og [KME Italy] fra den 20. juni 1995 til den 22. marts 2001

[…]

s) Outokumpu […] sammen med [Luvata] fra den 29. september 1989 til den 22. marts 2001

t) [Luvata] sammen med Outokumpu […] fra den 29. september 1989 til den 22. marts 2001

u) [Wieland]:

i) alene fra den 29. september 1989 til den 8. juli 1999, og

ii) sammen med Austria Buntmetall […] og Buntmetall Amstetten […] fra den 9. juli 1999 til den 22. marts 2001.

Artikel 2

For de i artikel 1 omhandlede overtrædelser pålægges der følgende bøder:

a) Boliden […], [Outokumpu Copper Fabrication] og [Outokumpu Copper BCZ] in solidum 32,6 mio. EUR

b) Austria Buntmetall […] og Buntmetall Amstetten […] in solidum 0,6695 mio. EUR

c) Austria Buntmetall […], Buntmetall Amstetten […] og [Wieland] in solidum 2,43 mio. EUR

d) [Chalkor] 9,16 mio. EUR

e) [HME] 4,49 mio. EUR

f) IMI […], IMI Kynoch […] og Yorkshire Copper Tube […] in solidum 44,98 mio. EUR

g) [KME Germany] 17,96 mio. EUR

h) [KME Germany], [KME France] og [KME Italy] in solidum 32,75 mio. EUR

i) [KME Italy] og [KME France] in solidum 16,37 mio. EUR

j) Outokumpu […] og [Luvata] in solidum 36,14 mio. EUR

k) [Wieland] alene 24,7416 mio. EUR

[…]«

14 Kommissionen vurderede, at de pågældende virksomheder havde medvirket ved en enkelt, vedvarende, kompleks og i Boliden-koncernens, KME-koncernens og Wielands tilfælde forskelligartet overtrædelse (herefter »kartellet« eller »den pågældende overtrædelse«). Kommissionen præciserede, at de nationale aftaler ikke som sådan var omfattet af den anfægtede beslutning (betragtning 2 og 106 til den anfægtede beslutning).

De relevante produkter og markeder

15 Den pågældende sektor, nemlig sektoren for fremstilling af kobberrør, omfatter to produktkategorier, nemlig dels industrirør, der er opdelt i underkategorier efter anvendelsesformål (klimaanlæg og kølesystemer, fittings, gasvarmere, filtertørrere og telekommunikation), dels VVS-rør, også kaldet »sanitets- eller vandrør«, der anvendes til vand-, gas-, olie- og varmeanlæg i byggeindustrien (betragtning 3 til den anfægtede beslutning).

16 Kommissionen fandt, at sagerne COMP/E-1/38.069 (VVS-rør af kobber) og COMP/E-1/38.240 (industrirør) vedrørte to forskellige overtrædelser. Kommissionen har herved for det første lagt den omstændighed til grund, at »det er forskellige virksomheder (og disse virksomheders forskellige ansatte), der var involveret i aftalerne om dels VVS-rørene, dels industrirørene, hvilke aftalers opbygning også var forskellig«. Kommissionen vurderede desuden, at sektoren for VVS-rør adskiller sig fra sektoren for industrirør for så vidt angår kundekredsen, anvendelsesformålet og produkternes tekniske egenskaber (betragtning 4 og 5 til den anfægtede beslutning).

17 Hvad angår VVS-rør af kobber erklærede Kommissionen i den anfægtede beslutning, at denne produktkategori bestod af to »underordnede produktfamilier«: dels almindelige VVS-rør af kobber, dels plastisolerede VVS-rør af kobber. Kommissionen bemærkede, at »almindelige VVS-rør af kobber og plastisolerede VVS-rør af kobber ikke nødvendigvis kan erstatte hinanden, og at de kan udgøre forskellige produktmarkeder i lyset af Kommissionens meddelelse om afgrænsning af det relevante marked i forbindelse med Fællesskabets konkurrenceret« (EFT 1997 C 372, s. 5). Kommissionen vurderede alligevel i beslutningen, at disse to »underordnede produktfamilier« skulle anses for »en og samme produktkategori […], fordi det i det væsentlige er de samme virksomheder (og disse virksomheders samme ansatte), der har været involveret i aftalerne for disse to underordnede produktfamilier, og at aftalerne var opbygget på samme måde« (betragtning 13 og 459 til den anfægtede beslutning).

18 I den anfægtede beslutning angav Kommissionen ligeledes, at det relevante geografiske marked var Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde (EØS). Kommissionen vurderede, at markedsværdien i EØS for almindelige VVS-rør af kobber i år 2000 var ca. 970,1 mio. EUR, og markedsværdien for plastisolerede VVS-rør af kobber var

180,9 mio. EUR. Den samlede værdi af disse to markeder blev følgelig i år 2000 i EØS vurderet til 1,151 mia. EUR (betragtning 17 og 23 til den anfægtede beslutning).

Den pågældende overtrædelses dele

19 Kommissionen bemærkede, at den pågældende overtrædelse fandt sted i tre forskellige, men forbundne, former (betragtning 458 og 459 til den anfægtede beslutning). Kartellets første led bestod af aftaler indgået mellem »SANCO-producenterne«. Den pågældende overtrædelses andet led bestod i aftaler indgået mellem »WICU- og Cuprotherm-producenterne«. Endelig omfattede kartellets tredje led aftalerne indgået inden for en større gruppe af producenter af almindelige VVS-rør af kobber og blev kaldt »udvidede europæiske aftaler«.

Aftaler mellem »SANCO-producenterne«

20 SANCO er både et varemærke og betegnelsen for en særlig teknisk proces, der bruges til fremstillingen af VVS-rør af korrosionshindrende kobber af højere kvalitet. Teknikken blev patenteret i 1980 af virksomheden Usines à cuivre et à zinc. Boliden-koncernen var den oprindelige patentindehaver af fremstillingsprocessen, indtil patentet udløb i 2000, men var ikke indehaveren af varemærket SANCO i alle de europæiske lande. Bolidens konkurrent, KME-koncernen, ansøgte og opnåede registrering af varemærket SANCO i eget navn i flere europæiske lande. KME-koncernen tog efterfølgende patent på et vist antal forbedringer i forhold til det oprindelige patent, og de to konkurrenter gav tilladelse til krydslicenser på deres respektive patenter og

deres respektive varemærker. KME-koncernen og Boliden-koncernen har siden 1981 givet Wieland en varemærke- og patentlicens (betragtning 115-118 til den anfægtede beslutning).

21 Kommissionen vurderede i den anfægtede beslutning, at aftalerne mellem »SANCO-producenterne« siden 1981 gik ud over en almindelig forbindelse mellem »licensgivere« og »licenstagere«. Ifølge Kommissionen fandtes der mellem disse producenter, nemlig KME-koncernen, Boliden-koncernen og Wieland, fra juni 1988 til slutningen af første halvår 1994 aftaler om målpriser, rabatsatser samt om fordelingen af salg og markedsandele (herefter »SANCO-aftalerne«). Overvågningen af disse aftalers gennemførelse hvilede først og fremmest på meddelelse mellem »SANCO-producenterne« af taloplysninger vedrørende deres produktion og salg (betragtning 125-146 og 456 til den anfægtede beslutning).

Aftaler mellem »WICU- og Cuprotherm-producenterne«

22 WICU og Cuprotherm er varemærker for plastisolerede VVS-rør af kobber, der er genstand for patenter.

23 WICU-varemærket og de patenter, der angår dette, tilhører KME-koncernen, der bl.a. gav Wieland en varemærke- og patentlicens. Omvendt tilhører Cuprotherm-varemærket og det patent, der angår dette, Wieland, der gav KME-koncernen en varemærke- og patentlicens (betragtning 121 til den anfægtede beslutning).

24 Kommissionen vurderede i den anfægtede beslutning, at de aftaler, der var indgået mellem KME-koncernen og Wieland vedrørende WICU- og Cuprotherm-rørene, gik ud over en almindelig forbindelse mellem »licensgivere« og »licenstagere«. KME-koncernen og Wieland havde oprettet konkurrencebegrænsende kontakter i form af en udveksling af følsomme oplysninger og en samordning af mængder og priser for så vidt angår plastisolerede VVS-rør af kobber (herefter »WICU- og Cuprotherm-aftalerne«) (betragtning 149 til den anfægtede beslutning).

Udvidede europæiske aftaler

25 I den anfægtede beslutning bemærkede Kommissionen, at den pågældende overtrædelse sideløbende med SANCO-aftalerne og WICU- og Cuprotherm-aftalerne omfattede et tredje led om aftaler mellem medlemmerne af en bredere gruppe af producenter af almindelige VVS-rør af kobber (betragtning 102, 104, 105, 108-111, 147, 148, 461 og 462 til den anfægtede beslutning).

26 Antallet af deltagere i denne bredere gruppe var fra begyndelsen fem, nemlig KME-koncernen, Wieland, Outokumpu-koncernen, IMI-koncernen og Mueller (herefter »gruppen på fem«). Da Chalkor, HME, Boliden-koncernen og Buntmetall-koncernen (bestående af Austria Buntmetall og Buntmetall Amstetten) var indtrådt, blev antallet af deltagere i denne gruppe forøget til ni (herefter »gruppen på ni«) (betragtning 216 til den anfægtede beslutning).

27 Ifølge Kommissionen forsøgte medlemmerne af gruppen på fem og af gruppen på ni at stabilisere markedet for almindelige VVS-rør af kobber ved at lægge markedsandelene for et enkelt referenceår til grund for at fastlægge et mål for de fremtidige

markedsandele. Kommissionen vurderede i øvrigt i den anfægtede beslutning, at nævnte medlemmer var blevet enige om udveksling af følsomme oplysninger, fordelingen af markedsandele, overvågning af salgsmængder, en »markedsleder«-ordning samt om en samordning af priser bestående af skalaer, anvendelsen af »prislinjer« og rabatter (betragtning 192 til den anfægtede beslutning).

Den pågældende overtrædelses varighed og vedvarende karakter

28 Kommissionen bemærkede i en anfægtede beslutning, at den pågældende overtrædelse var påbegyndt den 3. juni 1988 for så vidt angår KME-koncernen og Boliden-koncernen, den 29. september 1989 for så vidt angår IMI-koncernen, Outokumpu-koncernen og Wieland, den 21. oktober 1997 for så vidt angår Mueller og senest den 29. august 1998 for så vidt angår Chalkor, Buntmetall-koncernen og HME. Hvad angår den dato, hvor overtrædelsen ophørte, lagde Kommissionen den 22. marts 2001 til grund — undtagen for så vidt angår Mueller og Chalkor, der ifølge Kommissionen bragte deres deltagelse i kartellet til ophør henholdsvis den 8. januar 2001 og i september 1999 (betragtning 597 til den anfægtede beslutning).

29 For så vidt angår den pågældende overtrædelses vedvarende karakter hvad angår Boliden-, IMI-, KME- og Outokumpu-koncernen samt Wieland bemærkede Kommissionen i den anfægtede beslutning, at selv om kartellet havde perioder med mindre intens aktivitet, dels mellem 1990 og december 1992, dels mellem juli 1994 og juli 1997, ophørte den ulovlige aktivitet aldrig fuldstændigt, og den pågældende overtrædelse udgjorde således faktisk en enkelt overtrædelse, der ikke var forældet (betragtning 466, 471, 476, 477 og 592 til den anfægtede beslutning).

30 Hvad angår HME, Buntmetall-koncernen og Chalkor fremgår det af den anfægtede beslutning, at Kommissionen ikke kunne bevise deres deltagelse i kartellet for perioden forud for den 29. august 1998 (betragtning 592 og 597 til den anfægtede beslutning).

Udmåling af bøderne

31 Kommissionen pålagde med den anfægtede beslutning Boliden-koncernen, Buntmetall-koncernen, Chalkor, HME, IMI-koncernen, KME-koncernen, Outokumpu-koncernen og Wieland bøder i henhold til Rådets forordning (EF) nr. 1/2003 af 16. december 2002 om gennemførelse af konkurrencereglerne i artikel 81 [EF] og 82 [EF] (EFT 2003 L 1, s. 1) og i henhold til artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 (betragtning 842 til den anfægtede beslutning og dennes artikel 2).

32 Bøderne blev fastsat af Kommissionen under hensyn til den pågældende overtrædelses grovhed og varighed, der er de to kriterier, som udtrykkeligt er nævnt i artikel 23, stk. 3, i forordning nr. 1/2003 og artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17, der i henhold til den anfægtede beslutning var gældende på tidspunktet for den pågældende overtrædelse (betragtning 601-603 til den anfægtede beslutning).

33 Med henblik på at fastsætte den bøde, der er pålagt hver virksomhed, anvendte Kommissionen den metode, der er fastlagt i retningslinjerne for beregningen af bøder i henhold til artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 og artikel 65, stk. 5, [KS] (EFT 1998 C 9, s. 3, herefter »retningslinjerne«), selv om Kommissionen ikke systematisk

henviste hertil. Kommissionen vurderede ligeledes i den anfægtede beslutning, om og i hvilket omfang de pågældende virksomheder opfyldte de krav, der er fastsat af samarbejdsmeddelelsen af 1996.

Bødernes udgangsbeløb

— Grovhed

34 Hvad angår vurderingen den pågældende overtrædelses grovhed tog Kommissionen overtrædelsens art, overtrædelsens konkrete indvirkning på markedet, det pågældende geografiske markeds udstrækning og størrelsen af nævnte marked i betragtning (betragtning 605 og 678 til den anfægtede beslutning).

35 Kommissionen gjorde gældende, at markedsopdelings- og prisfastsættelsespraksis som dem, der er omfattet af den foreliggende sag, ved deres beskaffenhed udgjorde en meget alvorlig overtrædelse, og vurderede, at det geografiske marked, der var berørt af kartellet, svarede til EØS-området. Kommissionen tog ligeledes den omstændighed, at markedet for VVS-rør af kobber udgjorde en meget betydelig industrisektor, hvis værdi i EØS i 2000, der var kartellets sidste hele år, blev vurderet til 1,151 mia. EUR, i betragtning (betragtning 606 og 674-678 til den anfægtede beslutning).

36 For så vidt angår den konkrete indvirkning på markedet bemærkede Kommissionen, at der fandtes tilstrækkelige beviser for, at kartellet ud fra en helhedsbetragtning

havde haft en indvirkning på det pågældende marked navnlig på priserne, selv om det var umuligt i detaljer at sætte tal på dem (betragtning 670 og 673 til den anfægtede beslutning). Med henblik på denne fastsættelse lagde Kommissionen flere indicier til grund. For det første lagde Kommissionen gennemførelsen af kartellet til grund ved at henvise til den omstændighed, at deltagerne havde udvekslet oplysninger om salgsmængder og prisniveauer (betragtning 629 og 630 til den anfægtede beslutning).

37 For det andet tog Kommissionen den omstændighed, at kartellets medlemmer kontrollerede en væsentlig del, nemlig 84,6%, af EØS-markedet, i betragtning (betragtning 635 til den anfægtede beslutning).

38 For det tredje lagde Kommissionen de lister, memoranda og notater, der var blevet affattet af kartelmedlemmerne i forbindelse med kartellets møder, til grund. Disse dokumenter henviste til, at priserne var blevet forhøjet i løbet af visse kartelperioder, og at kartelmedlemmerne havde opnået yderligere indtægter i forhold til tidligere perioder. Visse af de nævnte dokumenter angav, at de personer, der var involveret i kartellet, vurderede, at det havde gjort det muligt for de pågældende virksomheder at nå deres prismålsætninger. Kommissionen støttede sig ligeledes på erklæringerne fra M., tidligere direktør for et af selskaberne i Boliden-koncernen, og fra Wieland, Boliden-koncernen og Mueller i forbindelse med deres respektive samarbejde (betragtning 637-654 til den anfægtede beslutning).

39 Kommissionen fastslog endelig, at karteldeltagernes respektive markedsandele forblev relativt stabile i løbet af hele kartelperioden, selv om deltagernes kundekreds indimellem havde ændret sig (betragtning 671 til den anfægtede beslutning).

40 Kommissionen konkluderede heraf, at de pågældende virksomheder havde begået en meget alvorlig overtrædelse (betragtning 680 til den anfægtede beslutning).

— Differentieret behandling

41 Kommissionen identificerede i den anfægtede beslutning fire grupper, som den vurderede var repræsentative for virksomhedernes relative betydning for den pågældende overtrædelse. Den opdeling af kartelmedlemmerne i flere kategorier, der blev foretaget af Kommissionen, var baseret på deltagernes respektive markedsandele for salget af de pågældende produkter i EØS i løbet af 2000. KME-koncernen blev følgelig anset for at være den største aktør på det pågældende marked og blev klassificeret i den første kategori. Wieland-koncernen (bestående af Wieland og Buntmetall-koncernen, som Wieland erhvervede kontrollen med i juli 1999), IMI- og Outokumpu-koncernen blev anset for mellemstore erhvervsdrivende på dette marked og blev placeret i den anden kategori. Boliden-koncernen blev placeret i den tredje kategori. I den fjerde kategori blev HME og Chalkor opført (betragtning 681-692 til den anfægtede beslutning).

42 Markedsandelene blev fastsat ud fra den omsætning, som stammer fra salg af VVS-rør på det samlede marked for almindelige VVS-rør af kobber og plastisolerede VVS-rør af kobber, der var opnået af hver lovovertræder. Markedsandelene for de virksomheder, der ikke solgte WICU- og Cuprotherm-rør, blev beregnet ved at dividere deres omsætning for almindelige VVS-rør af kobber med den samlede markedsstørrelse for almindelige og plastisolerede VVS-rør af kobber (betragtning 683 og 692 til den anfægtede beslutning).

43 Kommissionen fastsatte følgelig udgangsbeløbet for bøderne til 70 mio. EUR for KME-koncernen, 23,8 mio. EUR for Wieland-, IMI- og Outokumpu-koncernen, 16,1 mio. EUR for Boliden-koncernen og 9,8 mio. EUR for Chalkor og for HME (betragtning 693 til den anfægtede beslutning).

44 Henset til den omstændighed, at Wieland og Buntmetall-koncernen udgjorde en enkelt virksomhed efter juli 1999, og at KME France og KME Italy indtil juni 1995 tilsammen udgjorde en særskilt virksomhed i forhold til KME Germany, blev udgangsbeløbet for de bøder, der respektivt blev pålagt dem, fastsat på følgende måde: 35 mio. EUR for KME koncernen (KME Germany, KME France og KME Italy in solidum), 17,5 mio. EUR for KME Germany, 17,5 mio. EUR for KME Italy og KME France in solidum, 3,25 mio. EUR for Wieland-koncernen, 19,52 mio. EUR for Wieland og 1,03 mio. EUR for Buntmetall-koncernen (betragtning 694-696 til den anfægtede beslutning).

45 Henset til behovet for, at bøden fik afskrækkende virkning, forhøjede Kommissionen udgangsbeløbet for den bøde, der var pålagt Outokumpu, med 50%, således at bøden blev på 35,7 mio. EUR, eftersom dette selskabs globale omsætning var større end 5 mia. EUR, hvilket var et tegn på, at det var af en sådan størrelse og havde en sådan økonomisk styrke, at en sådan forhøjelse var berettiget (betragtning 703 til den anfægtede beslutning).

Bødernes grundbeløb

46 Det fremgår af den anfægtede beslutning, at Kommissionen forhøjede bødernes udgangsbeløb med 10% for hvert hele år, overtrædelsen havde varet, og med 5% for

hver yderligere periode på eller over seks måneder, men på under et år. Det blev således fastslået at:

— For IMI-koncernen, der havde deltaget i kartellet gennem 11 år og 5 måneder, fandt en forhøjelse på 110% af bødens udgangsbeløb på 23,8 mio. EUR anvendelse.

— For Outokumpu-koncernen, der havde deltaget i kartellet gennem 11 år og 5 måneder, fandt en forhøjelse på 110% af udgangsbeløbet af den bøde, der efter dens forhøjelse var fastsat til 35,7 mio. EUR med henblik på den afskrækkende virkning, anvendelse.

— For Boliden-koncernen, der havde deltaget i kartellet gennem 12 år og 9 måneder, fandt en forhøjelse på 125% af bødens udgangsbeløb på 16,1 mio. EUR anvendelse.

— For Chalkor, der havde deltaget i kartellet gennem 12 måneder, fandt en forhøjelse på 10% af bødens udgangsbeløb på 9,8 mio. EUR anvendelse.

— For HME, der havde deltaget i kartellet gennem 2 år og 6 måneder, fandt en forhøjelse på 25% af bødens udgangsbeløb på 9,8 mio. EUR anvendelse.

— For KME-koncernen, der havde deltaget i kartellet gennem 5 år og 7 måneder, fandt en forhøjelse på 55% af bødens udgangsbeløb på 35 mio. EUR anvendelse.

— For KME Germany, der havde deltaget i kartellet gennem 7 år og 2 måneder, fandt en forhøjelse på 70% af bødens udgangsbeløb på 17,5 mio. EUR anvendelse.

— For KME France og KME Italy, der havde deltaget i kartellet gennem 5 år og 10 måneder, fandt en forhøjelse på 55% af bødens udgangsbeløb på 17,5 mio. EUR anvendelse.

— For Wieland, der dels blev anset for individuelt ansvarlig for en periode på 9 år og 9 måneder, dels solidarisk ansvarlig med Buntmetall-koncernen for en periode på yderligere 1 år og 8 måneder, fandt en forhøjelse på 95% af bødens udgangsbeløb på 19,52 mio. EUR, for hvilket Wieland alene bærer ansvaret, og en forhøjelse på 15% af bødens udgangsbeløb på 3,25 mio. EUR, for hvilket Wieland og Buntmetall-koncernen er solidarisk ansvarlige, anvendelse (betragtning 706-714 til den anfægtede beslutning).

47 Grundbeløbene for de bøder, der blev pålagt de pågældende virksomheder, fastsættes følgelig således:

— KME-koncernen: 54,25 mio. EUR

— KME Germany: 29,75 mio. EUR

— KME France og KME Italy (in solidum): 27,13 mio. EUR

— Buntmetall-koncernen: 1,03 mio. EUR

— Wieland-koncernen: 3,74 mio. EUR

— Wieland: 38,06 mio. EUR

— IMI-koncernen: 49,98 mio. EUR

— Outokumpu-koncernen: 74,97 mio. EUR

— Chalkor: 10,78 mio. EUR

— HME: 12,25 mio. EUR

— Boliden-koncernen: 36,225 mio. EUR (betragtning 719 til den anfægtede beslutning).

Skærpende og formildende omstændigheder

48 Grundbeløbet for den bøde, der blev pålagt Outokumpu-koncernen, blev forhøjet med 50% på grund af, at koncernen var ophavsmand til et gentagelsestilfælde,

eftersom koncernen havde været adressat for Kommissionens beslutning 90/417/EKSF af 18. juli 1990 om en procedure i henhold til artikel 65 [KS] vedrørende en aftale og samordnet praksis mellem europæiske producenter af koldvalsede flade produkter af rustfrit stål (EFT L 220, s. 28) (betragtning 720-726 til den anfægtede beslutning).

49 Kommissionen tog i forbindelse med de formildende omstændigheder hensyn til den omstændighed, at KME- og Outokumpu-koncernerne i forbindelse med deres respektive samarbejde havde fremlagt oplysninger, der ikke var omfattet af samarbejdsmeddelelsen af 1996.

50 Kommissionen nedsatte følgelig grundbeløbet for den bøde, der var pålagt Outokumpu-koncernen, med 40,17 mio. EUR, hvilket svarer til den bøde, der var blevet pålagt koncernen for overtrædelsesperioden mellem september 1989 og juli 1997, hvis fastlæggelse var gjort mulig af de oplysninger, som koncernen havde fremlagt for Kommissionen (betragtning 758 og 759 til den anfægtede beslutning).

51 Hvad angår KME-koncernen blev grundbeløbet for den bøde, der var blevet pålagt den, nedsat med 7,93 mio. EUR som følge af dens samarbejde, der havde gjort det muligt for Kommissionen at fastslå, at den pågældende overtrædelse omfattede de plastisolerede VVS-rør af kobber (betragtning 760 og 761 til den anfægtede beslutning).

Anvendelse af samarbejdsmeddelelsen af 1996

52 Kommissionen nedsatte i henhold til afsnit D i samarbejdsmeddelelsen af 1996 bøden med 50% for Outokumpu-koncernen, 35% for Wieland-koncernen, 15% for Chalkor,

10% for Boliden-koncernen og IMI-koncernen og 35% for KME-koncernen. HME fik ikke en nedsættelse i henhold til denne meddelelse (betragtning 815 til den anfægtede beslutning).

De endelige bøder

53 Kommissionen fastsatte i overensstemmelse med artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 og artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003 de bøder, der skulle pålægges de virksomheder, som var adressater for den anfægtede beslutning, således:

— Boliden-koncernen: 32,6 mio. EUR

— Buntmetall-koncernen: 0,6695 mio. EUR

— Chalkor: 9,16 mio. EUR

— HME: 4,49 mio. EUR

— IMI-koncernen: 44,98 mio. EUR

— KME-koncernen: 32,75 mio. EUR

— KME Germany: 17,96 mio. EUR

— KME France og KME Italy (in solidum): 16,37 mio. EUR

— Outokumpu-koncernen: 36,14 mio. EUR

— Wieland-koncernen: 2,43 mio. EUR

— Wieland: 24,7416 mio. EUR (betragtning 842 til den anfægtede beslutning).

Retsforhandlingerne og parternes påstande

54 Ved stævning indleveret til Rettens Justitskontor den 21. januar 2005 har sagsøgeren anlagt dette søgsmål.

55 Da sammensætningen af Rettens afdelinger er blevet ændret, er den refererende dommer blevet tilknyttet Ottende Afdeling, og den foreliggende sag er følgelig blevet henvist til denne afdeling.

56 Sagsøgeren har nedlagt følgende påstande:

— Den anfægtede beslutnings artikel 1, litra f), og artikel 2, litra d), annulleres, for så vidt som det heri er anført, at der pålægges sagsøgeren en bøde.

— Subsidiært nedsættes den bøde, der er blevet pålagt sagsøgeren.

— Kommissionen tilpligtes at betale sagens omkostninger.

57 Kommissionen har nedlagt følgende påstande:

— Frifindelse.

— Sagsøgeren tilpligtes at betale sagens omkostninger.

Retlige bemærkninger

58 Til støtte for sit søgsmål har sagsøgeren påberåbt sig seks anbringender vedrørende henholdsvis den manglende hensyntagen til den tvungne karakter af selskabets karteldeltagelse, den urigtige fastsættelse af bødens udgangsbeløb, en urigtig forhøjelse af bødens udgangsbeløb på grund af varigheden, en undladelse af at tage hensyn til formildende omstændigheder, en urigtig anvendelse af samarbejdsmeddelelsen af 1996 og bødens uforholdsmæssige størrelse.

59 Før de anbringender, der er fremført af sagsøgeren, undersøges, skal det bemærkes, at det fremgår af betragtning 601 og 842 til den anfægtede beslutning, at de bøder, Kommissionen har pålagt på grund af overtrædelsen, blev pålagt i henhold til artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 og artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003. Kommissionen har desuden ved beregningen af bøderne anvendt den metode, der er fastsat i retningslinjerne og samarbejdsmeddelelsen af 1996 (jf. præmis 33 ovenfor).

60 Selv om retningslinjerne ikke kan anses for retsregler, fastsætter de dog vejledende regler for den praksis, der skal følges, og som Kommissionen ikke kan fravige i konkrete tilfælde uden at angive grunde, som er i overensstemmelse med princippet om ligebehandling (jf. Domstolens dom af 18.5.2006, sag C-397/03 P, Archer Daniels Midland og Archer Daniels Midland Ingredients mod Kommissionen, Sml. I, s. 4429, præmis 91 og den deri nævnte retspraksis).

61 Det tilkommer således Retten inden for rammerne af legalitetskontrollen af bøder pålagt ved den anfægtede beslutning at efterprøve, om Kommissionen har udøvet sin skønsbeføjelse i henhold til den i retningslinjerne fastsatte metode, og i det omfang den skulle fastslå, at Kommissionen har overskredet denne beføjelse, at efterprøve, om overskridelsen er berettiget og tilstrækkeligt retligt begrundet. I den forbindelse må det bemærkes, at Domstolen har bekræftet gyldigheden dels af selve princippet med retningslinjer, dels af den almindelige metode, der er angivet heri (Domstolens dom af 28.6.2005, forenede sager C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P — C-208/02 P og C-213/02 P, Dansk Rørindustri m.fl. mod Kommissionen, Sml. I, s. 5425, præmis 252-255, 266, 267, 312 og 313).

62 Kommissionens begrænsning af sin egen skønsbeføjelse som følge af vedtagelsen af retningslinjerne er nemlig ikke uforenelig med opretholdelsen af en væsentlig skønsmargen til Kommissionen. Retningslinjerne er på flere punkter fleksible, hvilket giver Kommissionen mulighed for at udøve sit skøn i overensstemmelse med bestemmelserne i forordning nr. 17 og nr. 1/2003, således som disse er fortolket af Domstolen (dommen i sagen Dansk Rørindustri m.fl. mod Kommissionen, nævnt i præmis 61 ovenfor, præmis 267).

63 På de områder, hvor Kommissionen har bibeholdt en skønsmargen f.eks. for så vidt angår forhøjelsessatsen i forhold til varigheden, er legalitetskontrollen af disse bedømmelser derfor begrænset til, om der er tale om et åbenbart urigtigt skøn (jf. i denne retning Rettens dom af 18.7.2005, sag T-241/01, Scandinavian Airlines System mod Kommissionen, Sml. II, s. 2917, præmis 64 og 79).

64 Kommissionens skønsmargin og de grænser, den har fastsat herfor, er i princippet ikke til hinder for, at retsinstansen udøver sin fulde prøvelsesret (Rettens dom af 8.7.2004, forenede sager T-67/00, T-68/00, T-71/00 og T-78/00, JFE Engineering m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 2501, præmis 538), og den kan ophæve, nedsætte eller forhøje den af Kommissionen pålagte bøde (jf. i denne retning Domstolens dom af 8.2.2007, sag C-3/06 P, Groupe Danone mod Kommissionen, Sml. I, s. 1331, præmis 60-62, og Rettens dom af 21.10.2003, sag T-368/00, General Motors Nederland og Opel Nederland mod Kommissionen, Sml. II, s. 4491, præmis 181).

1. *Anbringendet om den manglende hensyntagen til den tvungne karakter af selskabets karteldeltagelse*

Parternes argumenter

65 Sagsøgeren har i det væsentlige gjort gældende, at selskabets karteldeltagelse hovedsageligt blev fremkaldt af frygten for at blive udsat for gengældelsesforanstaltninger fra medlemmerne af gruppen på fem eller hovedaktørerne på det pågældende marked. Sagsøgeren var offer og ikke initiativtager eller dominerende kartelmedlem. Sagsøgeren har følgelig anført, at selv om selskabet har overtrådt artikel 81 EF, bør det ikke pålægges en bøde eller kun pålægges en nedsat eller symbolsk bøde.

66 Sagsøgeren har i denne sammenhæng henvist til flere tidligere kommissionsbeslutninger, i hvilke de virksomheder, der blev tvunget til at deltage eller fortsætte med at deltage i en konkurrencebegrænsende aftale, ikke er blevet pålagt nogen bøde eller er blevet straffet med bøder, hvis beløb var væsentligt nedsatte.

67 Til støtte for sin påstand om, at selskabet har været udsat for pres, har sagsøgeren påstået, at selskabet som en lille virksomhed og forholdsvis ny på de vesteuropæiske markeder fra tid til anden havde brug for at deltage i branchemøder med henblik på lovligt at indsamle oplysninger om markedet for VVS-rør. Da sagsøgeren besluttede at deltage i det møde den 28. august 1998, som Kommissionen har henvist til i den anfægtede beslutning, gjorde selskabet det følgelig med den overbevisning at være blevet inviteret for at diskutere »det europæiske direktiv vedrørende drikkevand« og blev overrasket over mødets hemmelige art. I løbet af mødet blev sagsøgeren nemlig udsat for pres, der tilskyndede selskabet til på en passiv og underordnet måde at deltage i seks senere møder.

68 I løbet af de nævnte møder fremsatte markedslederne i hvert af den fem pågældende lande, nemlig Tyskland, Det Forenede Kongerige, Frankrig, Spanien og Nederlandene, mål i relation til priser og rabatter for de følgende måneder. Sagsøgeren ændrede imidlertid ikke sin politik i relation til priser og salg på disse fem vestlige markeder, og selskabets eksport til disse lande fortsatte endda med at stige.

69 Sagsøgeren har ligeledes henvist til de forskellige dokumenter, der fremgår af Kommissionens sagsakter, som navnlig kommer fra KME-koncernen og Wieland. Sagsøgeren har anført, at henset til den »sammensværgelsessammenhæng«, som disse dokumenter blev udfærdiget i, bekræfter de for det første, at gruppen på fem havde til hensigt at skræmme de virksomheder, der afslog at give efter for deres opfordringer,

og for det andet, at de trusler, der blev fremført i løbet af mødet den 28. august 1998, var blevet planlagt i forvejen, og at sagsøgeren med rette anså dem for troværdige.

70 Kommissionen har påstået dette anbringende forkastet.

Rettens bemærkninger

71 Indledningsvis skal sagsøgerens henvisning til Kommissionens tidligere beslutninger forkastes, eftersom Kommissionens tidligere beslutningspraksis ikke udgør den retlige ramme for de bøder, der pålægges på konkurrenceområdet (Rettens dom af 30.9.2003, sag T-203/01, Michelin mod Kommissionen, Sml. II, s. 4071, præmis 292).

72 Det skal i øvrigt bemærkes, at det fremgår af retspraksis, at pres, der udøves af virksomheder og tilsigter at tilskynde andre virksomheder til at deltage i en overtrædelse af konkurrencereglerne, uanset dets størrelse ikke fritager den pågældende virksomhed for dens ansvar for den begåede overtrædelse, ikke ændrer ved kartellets grovhed og ikke kan være en formildende omstændighed med henblik på udregningen af bøderne, eftersom den pågældende virksomhed kunne have angivet det eventuelle pres til de kompetente myndigheder og indgivet en klage til dem (jf. i denne retning dommen i sagen Dansk Rørindustri m.fl. mod Kommissionen, nævnt i præmis 61 ovenfor, præmis 369 og 370, samt Rettens dom af 20.3.2002, sag T-17/99, KE KELIT mod Kommissionen, Sml. II, s. 1647, præmis 50, og af 29.11.2005, sag T-62/02, Union Pigments mod Kommissionen, Sml. II, s. 5057, præmis 63).

73 Det foreliggende anbringende skal således forkastes.

2. *Anbringendet om den fejlagtige fastsættelse af bødens udgangsbeløb*

74 Sagsøgeren har med dette anbringende gjort gældende, at Kommissionen ved fastsættelsen af udgangsbeløbet for den bøde, der er pålagt selskabet, begik en retlig fejl, eftersom den undlod at tage dels den omstændighed, at sagsøgeren alene havde deltaget i kartellets tredje led, dels den omstændighed, at den geografiske udstrækning af de aftaler, som sagsøgeren havde deltaget i, var begrænset til fem lande, i betragtning.

Sagsøgerens begrænsede karteldeltagelse

Parternes argumenter

75 Sagsøgeren har anført, at den differentierede behandling, som Kommissionen har foretaget, og som baserer sig på karteldeltagernes markedsandele, ikke er tilstrækkelig og overtræder ligebehandlingsprincippet, eftersom forskellen mellem deltagernes markedsandele ikke afspejler sagsøgerens begrænsede karteldeltagelse.

76 Ifølge sagsøgeren er det ubestridt, at den overtrædelse, som selskabet holdes ansvarlig for, alene består i dets deltagelse inden for rammerne af kartellets tredje led i gruppen på nis ulovlige samarbejde mellem august 1998 og april 1999 inden for de udvidede europæiske aftaler.

77 Sagsøgeren har anført, at både det samarbejde, der blev iagttaget inden for SANCO-aftalerne og WICU- samt Cuprotherm-aftalerne, og samarbejdet mellem medlemmerne af gruppen på fem var mere intensivt end samarbejdet mellem medlemmerne af gruppen på ni.

78 Sagsøgeren har ligeledes anført, at det er med urette, at Kommissionen i betragtning 690 til den anfægtede beslutning fandt, at selskabets deltagelse i kartellet havde gjort kartellets aktiviteter mere effektive. Sagsøgeren har herved anført, at selskabet aldrig tilsluttede sig de kvoter, der blev foreslået i forbindelse med de udvidede europæiske aftaler, og at dets salg til de lande, der var omfattet af kartellet, tværtimod steg i den tid, dets deltagelse varede.

79 Sagsøgeren har konkluderet, at udgangsbeløbet for den bøde, der er blevet pålagt selskabet, bør nedsættes for at tage hensyn til den forskellige art, grad og stilling, som dets deltagelse i kartellet havde i forhold til de andre deltageres.

80 Kommissionen har anført, at det fremgår af den anfægtede beslutning, at den konstaterede en enkelt overtrædelse, der indebar tre led.

81 Kommissionen har hævdet, at den ved fastsættelsen bødens udgangsbeløb ikke var forpligtet til at foretage en sondring dels mellem sagsøgeren og de virksomheder, der havde deltaget i SANCO-aftalerne og i WICU- samt Cuprotherm-aftalerne, dels mellem medlemmerne af gruppen på fem og medlemmerne af gruppen på ni.

82 Kommissionen har herved for det første påstået, at sagsøgerens aktive deltagelse i kartellet fra den 28. august 1998 til begyndelsen af september 1999 ikke var kvalitativt eller kvantitativt anderledes fra de andre lovovertræderes. Kommissionen har ligeledes mindet om, at den omstændighed, at visse virksomheder har deltaget i længere

tid end andre i kartellet, ikke ændrer grovheden af deres overtrædelse. Den længste deltagelse afspejles i forhøjelsen af bøden i henhold til varigheden.

83 Kommissionen har for det andet bemærket, at det følger af fast retspraksis, at den del af omsætningen, der hidrører fra de varer, som er genstand for overtrædelsen, med henblik på at vurdere den reelle virkning af den overtrædelse, der er begået af hver af deltagerne, kan indikere omfanget af overtrædelsen på det omhandlede marked.

84 Opdelingen i forskellige kategorier baseret på den omsætning, der hidrører fra de produkter, som var genstand for en konkurrencebegrænsende praksis, medfører nødvendigvis udgangsbeløb for bøder, der er tilnærmelsesvis de samme i forhold til markedsandelen. Dette indebærer, at udgangsbeløbet for en bøde, der pålægges en virksomhed, som har en væsentlig markedsandel, fastsættes på et højere niveau end udgangsbeløbet for en bøde, der pålægges en virksomhed, som har en mindre markedsandel. Det er grunden til, at udgangsbeløbet for den bøde, der er pålagt KME-koncernen, er blevet fastsat til 70 mio. EUR, mens udgangsbeløbet for den bøde, der er pålagt Chalkor, kun er blevet på 9,8 mio. EUR. Denne tilgang tilsidesætter klart ikke ligebehandlingsprincippet.

85 Kommissionen har for det tredje anført, at det er i strid med retspraksis at straffe en virksomhed, der er involveret i to eller tre af et kartels led, strengere end en anden virksomhed, der har den samme markedsandel, men som kun har deltaget i et enkelt af dette kartels led (Domstolens dom af 7.6.1983, forenede sager 100/80-103/80, Musique Diffusion française m.fl. mod Kommissionen, Sml. s. 1825, præmis 121, og af 17.12.1998, sag C-185/95 P, Baustahlgewebe mod Kommissionen, Sml. I, s. 8417, præmis 91, Rettens dom af 11.3.1999, sag T-151/94, British Steel mod Kommissionen, Sml. II, s. 629, præmis 643, og af 9.7.2003, sag T-220/00, Cheil Jedang mod Kommissionen, Sml. II, s. 2473, præmis 91).

86 Kommissionen har for det fjerde bemærket, at der ikke findes beviser for, at SANCO-aftalerne og WICU- samt Cuprotherm-aftalerne har indebåret et mærkbart snævrere samarbejde end det samarbejde, der fandtes inden for de udvidede europæiske aftaler. Der er derfor ingen grund til at anse de to første af kartellets led for alvorligere overtrædelser af konkurrencereglerne end det tredje led.

87 Kommissionen har for det femte bemærket, at der ikke er grund til inden for de udvidede europæiske aftaler at skelne mellem medlemmerne af gruppen på fem og de fire andre producenter, nemlig Boliden-koncernen, HME, Buntmetall-koncernen og Chalkor, eftersom de sidstnævntes deltagelse var væsentlig for kartellets funktion, og at de drog fordel af dette lige så meget som de andre deltagere i løbet af perioden mellem 1998 og 2001.

88 Kommissionen har for det sjette fastholdt, at Chalkors deltagelse gjorde kartellets aktiviteter mere effektive. Den blotte omstændighed, at medlemmerne af gruppen på fem har opfordret Chalkor og tre andre selskaber til at tilslutte sig dem, viser, at de var væsentlige for kartellets effektivitet. Kommissionen har gjort gældende, at den omstændighed, at Chalkor har forøget sit salg i løbet af sin deltagelse i kartellet, ikke beviser, at selskabets deltagelse i kartellets møder ikke styrkede de ulovlige aftaler. Forøgelsen af salget kan forklares af sæsonudsving eller af den omstændighed, at Chalkor havde haft færre skrupler ved at snyde de øvrige lovovertrædere efter en vis tid.

89 Kommissionen har for det syvende anført, at selv om den havde konstateret, at der forelå et mere intensivt samarbejde mellem visse af den anfægtede beslutnings adressater, ville denne konstatering give anledning til pålæggelsen af højere bøder til disse virksomheder snarere end til pålæggelsen af lavere bøder til de andre adressater. Kommissionen har følgelig gjort gældende, at hvis Retten godtager Chalkors argumenter på dette punkt, skal den under udøvelsen af sin fulde prøvelsesret overveje at hæve de

bøder, der er pålagt »SANCO-producenterne«, nemlig KME-koncernen, Wieland og Boliden-koncernen, snarere end at nedsætte den bøde, der er pålagt Chalkor.

Rettens bemærkninger

90 Der skal indledningsvis mindes om de principper, der kan udledes af retspraksis for så vidt angår det individuelle ansvar, der følger af en overtrædelse af artikel 81, stk. 1, EF, såsom et kartel.

91 Hvad for det første angår ansvaret for overtrædelsen som sådan fremgår det af retspraksis, at den omstændighed, at en virksomhed ikke direkte har deltaget i alle de elementer, som udgør et samlet kartel, ikke kan have diskulperende virkning i forhold til virksomhedens ansvar for overtrædelsen af artikel 81, stk. 1, EF, hvis det er fastslået, at den nødvendigvis burde vide, dels at det hemmelige samarbejde, den deltog i, indgik i en samlet plan, dels at denne samlede plan omfattede samtlige dele af kartellet (jf. i denne retning Domstolens dom af 8.7.1999, sag C-49/92 P, Kommissionen mod Anic Partecipazioni, Sml. I, s. 4125, præmis 87, samt Rettens dom af 14.5.1998, sag T-295/94, Buchmann mod Kommissionen, Sml. II, s. 813, præmis 121 og af 8.7.2008, sag T-99/04, AC-Treuhand mod Kommissionen, Sml. II, s. 1501, præmis 130 og 131).

92 Når eksistensen af et kartel er fastslået og dets deltagere identificeret, er Kommissionen med henblik på at pålægge bøder forpligtet til at foretage en undersøgelse af hver enkelt af disses forholdsmæssige andel heri. Dette fremgår både af retspraksis (jf. i denne retning dommen i sagen Kommissionen mod Anic Partecipazioni, nævnt i præmis 91 ovenfor, præmis 90 og 150, og dommen i sagen Danske Rørindustri m.fl. mod Kommissionen, nævnt i præmis 61 ovenfor, præmis 145, samt dommen i sagen AC-Treuhand mod Kommissionen, nævnt i præmis 91 ovenfor, præmis 133) og af retningslinjerne, der både fastsætter en forskellig behandling for så vidt angår udgangsbeløbet (særligt udgangsbeløb), og en hensyntagen til de skærpende og formildende omstændigheder, som gør det muligt at fastsætte bøden, bl.a. i forhold til

de berørte virksomheders aktive eller passive rolle i forbindelse med overtrædelsens gennemførelse.

93 En virksomhed kan dog aldrig blive pålagt en bøde, hvis størrelse er beregnet ud fra en deltagelse i en hemmelig aftale, som virksomheden ikke er holdt ansvarlig for (Rettens dom af 20.2.2002, sag T-28/99, Sigma Tecnologie mod Kommissionen, Sml. II, s. 1845, præmis 79-82).

94 Det er i lyset af ovennævnte principper, at sagsøgerens anbringende om, at Kommissionen ikke har taget hensyn til selskabets begrænsede karteldeltagelse, skal undersøges.

95 Først skal anbringendet om sagsøgerens manglende deltagelse i SANCO-aftalerne og WICU- samt Cuprotherm-aftalerne undersøges.

96 Det skal i denne sammenhæng bemærkes, at det er ubestridt, at sagsøgeren kun har deltaget i de udvidede europæiske aftaler, og at selskabet alene kan holdes ansvarligt for dets deltagelse i dette led af kartellet (betragtning 461 til den anfægtede beslutning). Kommissionen har dog ikke undersøgt spørgsmålet, om en lovovertræder, der deltager i et enkelt led af et kartel, begår en mindre grov overtrædelse i henhold til artikel 23, stk. 3, i forordning nr. 1/2003 end en lovovertræder, der i forbindelse med det samme kartel deltager i alle dets led. Dette spørgsmål er så meget desto vigtigere i den foreliggende sag, eftersom sagsøgerne ikke kan holdes ansvarlige for de to andre af kartellets led, nemlig SANCO-aftalerne og WICU- samt Cuprotherm-aftalerne.

97 Kommissionen har nemlig i betragtning 689 til den anfægtede beslutning konkluderet, at der ikke var grundlag for at anvende en forskellig behandling af de lovovertrædere, der alene har deltaget i de udvidede europæiske aftaler, og dem, der ligeledes har deltaget i SANCO-aftalerne, eftersom samarbejdet inden for SANCO-aftalerne ikke havde været betydeligt snævre end det, der fandtes inden for de udvidede europæiske aftaler.

98 Det skal således fastslås, at Kommissionens begrundelse er urigtig, eftersom en sammenligning af intensiteten af de forskellige led i kartellet muligvis ville have været relevant, hvis sagsøgeren havde været involveret i flere af kartellets led, hvilket ikke var tilfældet i den foreliggende sag.

99 En virksomhed, hvis ansvar er fastslået for så vidt angår flere led i et kartel, bidrager faktisk i højere grad til dette kartels effektivitet og grovhed end en lovovertræder, der alene er involveret i et enkelt led i dette samme kartel. Den første virksomhed begår følgelig en grovere overtrædelse end den, der begås af den anden.

100 Det skal i denne forbindelse understreges, at Kommissionen i henhold til princippet om individuelle straffe og personligt ansvar ved vurderingen af hver lovovertræders forholdsmæssige andel i et kartel er forpligtet til at tage hensyn til den omstændighed, at visse lovovertrædere i givet fald ikke kan holdes ansvarlige for dette kartels samlede elementer som omhandlet i dommen i sagen Kommissionen mod Anic Partecipazioni, nævnt i præmis 91 ovenfor, præmis 87.

101 I forbindelse med anvendelsen af retningslinjerne skal denne vurdering nødvendigvis finde sted i forbindelse med fastsættelsen af det særlige udgangsbeløb, eftersom hensyntagen til de formildende omstændigheder alene gør det muligt at fastsætte bødens grundbeløb på grundlag af de fremgangsmåder, lovovertræderen har anvendt ved gennemførelsen af kartellet. En lovovertræder, der ikke kan holdes ansvarlig for visse

led i dette kartel, kan imidlertid ikke have haft en rolle i gennemførelsen af nævnte elementer. Tilsidesættelsen af konkurrencereglerne er på grund af den begrænsede udstrækning af den overtrædelse, som lovovertræderen hævdes at have begået, mindre grov end den, der tilskrives de lovovertrædere, der har deltaget i overtrædelsens samlede elementer.

102 Kommissionens argument om, at alle medlemmerne af de udvidede europæiske aftaler har nydt godt af den konkurrencebegrænsning, der blev indført af »SANCO-producenterne«, kan ikke godtages, eftersom Kommissionen ikke har holdt sagsøgeren ansvarlig for den pågældende overtrædelses element vedrørende SANCO-aftalerne. Det skal i den forbindelse ligeledes bemærkes, at et kartels konkurrencebegrænsende virkning på priserne efter sin art er egnet til at gavne alle de leverandører, der er til stede på det relevante marked, og ikke kun de virksomheder, der er medlemmer af nævnte kartel.

103 Hvad angår de domme, der er nævnt i præmis 85 ovenfor, som er påberåbt af Kommissionen i dens duplik, er det tilstrækkeligt at fastslå, at de ikke vedrører spørgsmålet, om en lovovertræder, der holdes ansvarlig for et enkelt led af et kartel, begår en mindre grov overtrædelse end en lovovertræder, der i forbindelse med det samme kartel kan holdes ansvarlig for alle kartellets led.

104 På baggrund af det anførte må det derfor konkluderes, at Kommissionen ved udregningen af bøderne har overtrådt ligebehandlingsprincippet ved at undlade at tage den omstændighed, at sagsøgeren til forskel fra KME-koncernen, Wieland og Boliden-koncernen kun havde deltaget i et kartelelement, i betragtning, idet den dermed har behandlet forskellige situationer ens, uden at en sådan behandling er objektivt begrundet.

105 For så vidt angår de følger, der må drages af denne konstatering, har Kommissionen hvad angår SANCO-aftalerne foreslået, at Retten forhøjer de bøder, der er pålagt

»SANCO-producenterne«, i stedet for at nedsætte den bøde, der er pålagt sagsøgeren. Retten finder imidlertid under udøvelsen af sin fulde prøvelsesret, at det udgangsbeløb, der er fastlagt af Kommissionen, er passende i forhold til den grovhed, som helheden af kartellets tre led udgjorde, og at udgangsbeløbet på den bøde, der er pålagt sagsøgeren, skal nedsættes med henblik på at tage hensyn til den omstændighed, at selskabet af Kommissionen alene kan holdes ansvarligt for dets deltagelse i kartellets tredje led.

106 Kommissionens argumenter, der er fremstillet i præmis 83 og 84 ovenfor, skal i øvrigt forkastes, for så vidt som den herved kan anses for at gøre gældende, at sagsøgerens manglende deltagelse i SANCO-aftalerne er blevet tilstrækkeligt afspejlet i det særlige udgangsbeløb for den bøde, der er blevet pålagt selskabet. Dette argument baserer sig på den forudsætning, at markedsandelen for Chalkor, der ikke solgte SANCO-rør, blev udregnet på baggrund af sammenlægning af omsætningen for alle producenterne af almindelige VVS-rør af kobber, herunder salget af SANCO-rør.

107 SANCO-aftalerne og de udvidede europæiske aftaler vedrørte det samme relevante marked, nemlig markedet for almindelige VVS-rør af kobber. Kommissionen var følgelig forpligtet til at tage hensyn til omsætningen ved salget af SANCO-rør med henblik på at udregne sagsøgerens markedsandel på det relevante marked, selv hvis SANCO-aftalerne ikke forelå.

108 Hvad derimod angår WICU- og Cuprotherm-aftalerne er situationen en anden. Disse aftaler vedrørte produkter, som ikke kan erstattes af almindelige VVS-rør af kobber. Det fremgår af betragtning 459 til den anfægtede beslutning, at de almindelige VVS-rør af kobber og de plastisolerede VVS-rør af kobber udgør særskilte relevante markeder.

109 Ved at udregne markedsandelen for sagsøgeren, der var aktiv på markedet for almindelige VVS-rør af kobber, i forhold til den omsætning, der er opnået på markedet for almindelige VVS-rør af kobber og den, der er opnået på markedet for plastisolerede VVS-rør af kobber, er sagsøgeren følgelig faktisk blevet tildelt en mindre markedsandel og dermed et særligt udgangsbeløb, der var mindre end det, der ville være blevet fastsat, hvis selskabets markedsandel kun havde været udregnet i forhold til den omsætning, der var opnået på det marked, hvor det faktisk deltog i kartellet.

110 Hvad for det andet angår spørgsmålet, om den omstændighed, at samarbejdet inden for gruppen på fem har været mere intensivt end det samarbejde, der fandtes inden for gruppen på ni, berettigede en forskellig behandling på bødeniveauet, bemærkes følgende.

111 Gruppen på fem og gruppen på ni har begge været aktive inden for rammerne af kartellets tredje led, for hvilket sagsøgeren kan holdes ansvarlig. Kommissionen har i betragtning 690 til den anfægtede beslutning konstateret, at den omstændighed, at sagsøgeren ikke var en del af gruppen på fem, skyldtes selskabets størrelse. Sagsøgeren har ikke bestridt denne konstatering.

112 Kommissionen kan følgelig ikke kritiseres for at have konkluderet, at grovheden af sagsøgerens deltagelse i de udvidede europæiske aftaler blev taget tilstrækkeligt i betragtning ved den opdeling af lovovertræderne i kategorier, som Kommissionen har foretaget på baggrund af deres markedsandele.

113 På baggrund af det ovenstående skal kun størrelsen på den bøde, der er pålagt sagsøgeren, ændres med henblik på at afspejle selskabets manglende deltagelse i SANCO-aftalerne. De konkrete følger af denne ændring vil blive præciseret i præmis 183-186 nedenfor.

Den geografiske udstrækning af det marked, på hvilket sagsøgeren deltog i kartellet

Parternes argumenter

114 Sagsøgeren har i det væsentlige bestridt den omstændighed, at Kommissionen, idet den tog sagsøgerens markedsandel som udgangspunkt for den forskellige behandling ud over salget i Tyskland, Frankrig, Spanien, Det Forenede Kongerige og Nederlandene, lagde salget i Grækenland til grund. Sagsøgeren har anført, at den geografiske udstrækning af den aftale, som selskabet deltog i mellem august 1998 og september 1999, var begrænset til Tyskland, Frankrig, Spanien, Det Forenede Kongerige og Nederlandene. Ved at tage hensyn til salget i Grækenland har Kommissionen forhøjet sagsøgerens markedsandel fra 2,2 til 3,8%, hvilket svarer til en forhøjelse på 72% af den pålagte bødes udgangsbeløb.

115 Ifølge sagsøgeren indebærer den omstændighed, at selskabet deltog i kartellet som følge af trusler vedrørende det græske marked, ikke, at Grækenland var en del af det område, der var omfattet af kartellet. I den anfægtede beslutning sammenblandede Kommissionen nemlig kartellets formål og de midler, der blev anvendt i forbindelse med dette.

116 Kommissionens påstand om, at sagsøgeren har draget fordel af en stiltiende konkurrencebegrænsende aftale på hver af karteldeltagernes hjemmemarkeder, understøttes ikke af de forhold, der fremgår af sagsakterne. Kommissionens påstand modsiges i øvrigt af beviserne. Intet tyder i den forbindelse på, at de øvrige karteldeltagere ud over medlemmerne af gruppen på fem og deltagerne i SANCO-aftalerne var enige om at begrænse eller har begrænset deres salg i Grækenland. Sagsøgerens konkurrenters import til Grækenland steg faktisk fra 3 263 tons i 1997 til 3 548 tons i 1999.

Endvidere steg sagsøgerens eksport til Frankrig, Tyskland, Det Forenede Kongerige og Spanien fra 4 135 tons i andet halvår 1998 til 5 201 tons i første halvår 1999, dvs. en forhøjelse på 26%.

117 Ifølge sagsøgeren giver det ikke nogen mening at påstå, at selskabet tilsluttede sig en konkurrencebegrænsende politik på hver af karteldeltagernes hjemmemarkeder, mens det forøgede sin eksport. Dels har sagsøgeren nemlig ikke noget kendskab til eksistensen af en sådan aftale, dels har selskabet ikke deltaget i kartellet med henblik på at beskytte sit nationale marked, men af frygt for gengældelsesforanstaltninger, nemlig dumping, fra gruppen på fem på det græske marked.

118 Kommissionen har gjort gældende, at dette anbringende skal forkastes.

Rettens bemærkninger

119 Det skal bemærkes, at Kommissionen i overensstemmelse med retningslinjernes afsnit 1 A kan tage hensyn til det relevante markeds geografiske udstrækning med henblik på at vurdere den pågældende overtrædelses grovhed.

120 I den foreliggende sag har Kommissionen konkluderet, at EØS-området udgjorde det relevante geografiske marked, der var påvirket af kartellet (betragtning 17 til den anfægtede beslutning). Denne konklusion er ikke blevet bestridt af sagsøgeren. Sidstnævnte påstår alene, at den overtrædelse, som selskabet holdes ansvarligt for, kun dækkede Tyskland, Frankrig, Spanien, Det Forenede Kongerige og Nederlandene. Dette argument kan ikke godtages.

121 Da det relevante geografiske marked svarer til EØS-området, skal det fastslås, at selv om det græske marked ikke er blevet berørt af den pågældende overtrædelse, er det med rette, at Kommissionen ved fastsættelsen af sagsøgerens bøde har taget hensyn til selskabets salg i Grækenland.

122 På baggrund af det anførte skal det foreliggende anbringende forkastes.

3. *Anbringendet om den urigtige forhøjelse af bødens udgangsbeløb på grund af kartellets varighed*

123 Sagsøgeren har påstået, at da selskabets deltagelse i kartellet varede mindre end 12 måneder, begik Kommissionen en åbenbar fejl ved at anvende en forhøjelse på 10% af udgangsbeløbet for den bøde, der er pålagt sagsøgeren, i forhold til varigheden. Subsidiært har sagsøgeren anført, at Kommissionen burde have foretaget en mindre forhøjelse af selskabets bøde.

Varigheden af karteldeltagelsen

Parternes argumenter

124 Sagsøgeren har påstået, at begyndelsestidspunktet for den overtrædelse, som selskabet kritiseres for, bør være den dato, hvor selskabet for anden gang deltog i et hemmeligt møde, nemlig den 10. september 1998, og ikke den dato, hvor selskabet for første gang deltog i et kartelmøde, nemlig den 28. eller den 29. august 1998. Sagsøgeren har

anført, at selskabet ikke havde kendskab til det virkelige formål med og hemmelige art af det møde, der blev afholdt i august 1998, indtil sagsøgerens repræsentanter havde deltaget i det. Sagsøgeren har ligeledes ved at henvise til et internt notat, der er udarbejdet af en af selskabets ansatte, som var til stede ved dette møde, gjort gældende, at selskabet ikke tilsluttede sig nogen former for omtvistede adfærd under det nævnte møde. Selskabets repræsentanter afviste nemlig udtrykkeligt at imødekomme de opfordringer, som blev rettet til dem, og angav, at de skulle høre Chalkors ledelse.

125 Hvad angår den dato, hvor sagsøgeren afsluttede sin deltagelse i kartellet, har selskabet anført, at det drejer sig om det tidspunkt, hvor det ophørte med at deltage i kartellets aktiviteter, og ikke den dag, hvor de andre kartelmedlemmer fik kendskab til sagsøgerens udtræden af dette. Sagsøgeren har mindet om, at selskabet ophørte med at deltage i kartellets møder i april 1999, selv om det frem til august 1999 fortsatte med månedligt at oplyse sine fortrolige taloplysninger, hvoraf de sidste vedrørte juli 1999, til sine konkurrenter. Sagsøgeren har anført, at selskabets deltagelse i kartellet følgelig ophørte i juli 1999 eller senest i august 1999.

126 Sagsøgeren har derfor vurderet, at selskabets deltagelse i kartellet varede mindre end 12 måneder, og at ingen forhøjelse af bødens udgangsbeløb i forhold til varigheden — således som det fremgår af retningslinjerne — burde anvendes på selskabets bøde.

127 Kommissionen har gjort gældende, at dette anbringende skal forkastes.

Rettens bemærkninger

128 Det skal indledningsvis bemærkes, at selv om sagsøgeren har rejst det foreliggende anbringende med henblik på at opnå en nedsættelse af den bøde, der er pålagt selskabet, bestrider sagsøgeren i virkeligheden ligeledes lovligheden af den anfægtede

beslutnings artikel 1, litra f), i henhold til hvilken den overtrædelse, der kan tilregnes selskabet, strækker sig fra senest den 29. august 1998 til begyndelsen af september 1999.

129 Det skal ligeledes bemærkes, at artikel 81, stk. 1, EF ikke finder anvendelse, medmindre der foreligger en samstemmende vilje mellem mindst to parter, hvorved det ikke er afgørende, i hvilken form denne manifesterer sig, forudsat at den udgør en korrekt afspejling af parternes vilje (Rettens dom af 26.10.2000, sag T-41/96, Bayer mod Kommissionen, Sml. II, s. 3383, præmis 69).

130 Det fremgår i øvrigt af retspraksis, at det er tilstrækkeligt, at Kommissionen beviser, at den pågældende virksomhed har deltaget i åbenbart konkurrencestridige møder mellem konkurrenter for i tilstrækkelig grad at bevise, at denne virksomhed deltog i kartellet. Når deltagelsen i sådanne møder er blevet bevist, påhviler det den pågældende virksomhed at fremføre indicier af en sådan beskaffenhed, at den kan påvise, at dens deltagelse i de nævnte møder ikke var sket for at begrænse konkurrencen, og herved påvise, at den over for konkurrenterne havde oplyst, at den deltog i møderne med et andet formål end deres (Domstolens dom af 8.7.1999, sag C-199/92 P, Hüls mod Kommissionen, Sml. I, s. 4287, præmis 155).

131 Det er i den foreliggende sag godtgjort, at Chalkor senest den 29. august 1998 deltog i et møde inden for rammerne af kartellet, og at selskabet senest i løbet af dette møde fik kendskab til mødets åbenbare konkurrencebegrænsende art. Sagsøgeren har ikke kunnet godtgøre, at selskabet havde oplyst de andre deltagere i dette møde om, at det deltog i mødet med et andet formål end deres, og at det modsatte sig idéen om en hemmelig aftale på markedet for VVS-rør af kobber.

132 Tværtimod angiver sagsøgerens interne notater snarere, således som Kommissionen har påstået, at Chalkors repræsentanter i løbet af dette møde udtrykte bekymring over den kvote, der var blevet tildelt dem, og ikke modsatte sig idéen om en hemmelig

aftale (betragtning 326 til den anfægtede beslutning). Sagsøgerens argument om, at selskabets repræsentanter i løbet af dette møde oplyste, at de skulle høre deres ledelse, ville kunne være relevant, hvis selskabet havde afstået fra at deltage i de efterfølgende hemmelige møder, hvilket det ikke gjorde.

133 På baggrund af det anførte skal det fastslås, at Kommissionen ikke har begået en fejl ved at finde, at sagsøgerens deltagelse i kartellet begyndte senest den 29. august 1998.

134 For så vidt angår den dato, hvor sagsøgeren afsluttede sin deltagelse i kartellet, skal det bemærkes, at i forbindelse med ordningen om udveksling af oplysninger, der udgjorde et af kartellets elementer (betragtning 450 og 486 til den anfægtede beslutning), havde parterne aftalt månedligt at fremsende deres data til ordningens administrator (betragtning 306 og 308 til den anfægtede beslutning).

135 I mangel af en formel indstilling af sin deltagelse i denne aftale skal det følgelig fastslås, at sagsøgerens udtræden af nævnte aftale først fik virkning tidligst på det tidspunkt, hvor selskabet undlod at opfylde sin månedlige forpligtelse til at fremsende de følsomme data, dvs. i september 1999.

136 Det følger heraf, at Kommissionen ikke har begået en fejl ved at fastholde sagsøgerens ansvar for selskabets karteldeltagelse frem til begyndelsen af september 1999. Anbringendet vedrørende varigheden af Chalkors deltagelse i kartellet kan følgelig ikke tages til følge.

Forhøjelsessatsen

Parternes argumenter

137 Sagsøgeren har anført, at selv om det var godtgjort, at selskabets deltagelse varede 12 måneder, er satsen for den forhøjelse af bøden på 10% pr. år, hvor overtrædelsen stod på, uforholdsmæssig. Sagsøgeren har herved gjort gældende, at intensiteten af selskabets karteldeltagelse blev mindre efter april 1999, og at Kommissionen burde forhøje udgangsbeløbet for den bøde, der er blevet pålagt det, med mindre end 10% for at tage hensyn til denne nedgang i intensitet. Sagsøgeren har herved henvist til flere af Kommissionens tidligere beslutninger.

138 Sagsøgeren har ligeledes påstået, at sammenligningen af de i forhold til varigheden forskellige forhøjelser, som er anvendt på adressaterne for den anfægtede beslutning, bekræfter, at den forhøjelse, der er anvendt på sagsøgeren, var urimelig. Bl.a. er der over for Outokumpu-koncernen anvendt en forhøjelse på 110% af bødens udgangsbeløb i forhold til en deltagelse på 11 år og 5 måneder, hvilket underforstået forudsætter, at de 5 måneder ikke er blevet taget i betragtning. Denne periode på 5 måneder svarer imidlertid næsten til halvdelen af varigheden af sagsøgerens karteldeltagelse og til betydeligt mere end halvdelen af varigheden af selskabets deltagelse i de omtvistede møder. Det samme gør sig gældende for Boliden-koncernen, hvor udgangsbeløbet for den bøde, der er blevet pålagt denne, har været genstand for en forhøjelse på 125% i forhold til en deltagelse på 12 år og 9 måneder. De 4 måneders deltagelse, som ikke er blevet taget i betragtning, svarer til halvdelen af varigheden af sagsøgerens deltagelse i de omtvistede møder.

139 Kommissionen har gjort gældende, at anbringendet skal forkastes.

Rettens bemærkninger

140 Det skal indledningsvis bemærkes, at Kommissionens tidligere beslutninger, som er påberåbt af sagsøgeren, ikke er relevante, eftersom Kommissionens tidligere beslutningspraksis ikke udgør den retlige ramme for de bøder, der pålægges på konkurrenceområdet (jf. præmis 71 ovenfor).

141 Det skal ligeledes bemærkes, at en forhøjelse af bødens udgangsbeløb på grundlag af varigheden ikke er begrænset til tilfælde, hvor der foreligger en direkte forbindelse mellem varigheden og den skade, som er blevet tilføjet de ved traktatens konkurrenceregler tilstræbte formål (jf. i denne retning dommen i sagen Michelin mod Kommissionen, nævnt i præmis 71 ovenfor, præmis 278 og den deri nævnte retspraksis). Det fremgår desuden af retningslinjerne, at Kommissionen ikke har indført nogen overlapning eller gensidig afhængighed mellem bedømmelsen af overtrædelsens grovhed og af dens varighed.

142 Det fremgår tværtimod for det første af opbygningen af retningslinjerne, at de fastsætter en bedømmelse af selve overtrædelsens grovhed med henblik på at fastsætte et udgangsbeløb for bøden. For det andet analyseres overtrædelsens grovhed på baggrund af den berørte virksomheds egenskaber, bl.a. dens størrelse og stilling på det relevante marked, hvilket kan give anledning til en vægtning af udgangsbeløbet, til en opdeling af virksomhederne i kategorier og til fastsættelsen af et særligt udgangsbeløb. For det tredje tages der hensyn til overtrædelsens varighed med henblik på at fastsætte grundbeløbet, og for det fjerde fastsætter retningslinjerne, at der skal tages hensyn til de skærpende og formildende omstændigheder, som gør det muligt at fastsætte bøden, bl.a. i forhold til de berørte virksomheders aktive eller passive rolle i forbindelse med gennemførelsen af overtrædelsen.

143 Heraf følger, at den omstændighed alene, at Kommissionen har forbeholdt sig muligheden for at foretage en forhøjelse for hvert års overtrædelser, som for så vidt angår overtrædelser på 12 måneder eller mere kan være op til 10% af det beløb, der er fastsat for overtrædelsens grovhed, på ingen måde forpligter Kommissionen til at fastsætte denne sats ud fra intensiteten af kartellets aktiviteter eller dets virkninger, dvs. overtrædelsens grovhed. Det tilkommer nemlig Kommissionen inden for rammerne af dens vide skønsbeføjelse (jf. præmis 63 ovenfor) at vælge satsen for den forhøjelse, den ønsker at anvende på baggrund af overtrædelsens varighed.

144 Kommissionen har i den foreliggende sag konstateret, at sagsøgeren havde deltaget i den pågældende overtrædelse i en periode på 12 måneder, og har følgelig forhøjet udgangsbeløbet for den bøde, der er pålagt selskabet, med 10%. Således har Kommissionen ikke undladt at anvende de bestemmelser, den har pålagt sig selv i retningslinjerne.

145 Kommissionens tilgang, der består i at forhøje bødens udgangsbeløb med 10% for hvert hele år og 5% for hver yderligere periode på eller over seks måneder (jf. præmis 46 ovenfor), giver følgelig ikke under de i den foreliggende sags omstændigheder grund til betydelige forskelle mellem lovovertræderne. Det er således ikke anledning for Retten til at sætte sin egen vurdering i stedet for Kommissionens for så vidt angår den sats for forhøjelse, der er anvendt i forhold til varigheden.

146 Det følger af det anførte, at dette anbringende skal forkastes i sin helhed.

4. *Anbringendet om en urigtig undladelse af at tage hensyn til sagsøgerens frivillige ophør med deltagelse i kartellet*

Parternes argumenter

147 Sagsøgeren har gjort gældende, at Kommissionen som formildende omstændighed burde have tage hensyn til den omstændighed, at selskabet frivilligt udtrådte af kartellets møder i 1999, inden Kommissionen påbegyndte sin undersøgelse. Sagsøgeren har vurderet, at hvis Kommissionens påstand om, at selskabets deltagelse styrkede kartellets aktiviteter, er korrekt, burde dets frivillige udtræden have svækket kartellets aktiviteter.

148 Sagsøgeren har bemærket, at retningslinjerne fastsætter, at Kommissionen skal nedsætte den bøde, der er pålagt en virksomhed, når den ophører med overtrædelsen straks efter Kommissionens første indgriben, navnlig under kontrolbesøgene.

149 Udtræden af et kartel før Kommissionen har påbegyndt sin undersøgelse er derimod ikke af retningslinjerne anerkendt som en formildende omstændighed. Sagsøgeren har anført, at det er ulogisk og udgør »dårlig ret« og »dårlig politik« ikke at tildele de virksomheder, der frivilligt udtræder af et kartel, nogen fordel. Sagsøgeren har konkluderet, at det frivillige ophør af deltagelse bør anses for en formildende omstændighed i forbindelse med fastsættelsen af en bøde. Enhver anden konklusion vil være uforenelig med Kommissionens bødepolitiske mål, nemlig afskrækkelse. Det frivillige ophør af en overtrædelse behøver ikke noget afskrækkende element.

150 Kommissionen har gjort gældende, at anbringendet skal forkastes.

Rettens bemærkninger

151 Det er tilstrækkeligt at fastslå, at det fremgår af retspraksis, at Kommissionen ikke er forpligtet til inden for rammerne af sin skønsbeføjelse at indrømme en nedsættelse af bøden som følge af ophøret af en overtrædelse, der allerede er ophørt inden tidspunktet for Kommissionens første indgreb (jf. i denne retning Rettens dom af 12.12.2007, forenede sager T-101/05 og T-111/05, BASF og UCB mod Kommissionen, Sml. II, s. 4949, præmis 128 og den deri nævnte retspraksis).

152 Den omstændighed, at Chalkor frivilligt er ophørt med sin overtrædelse inden indledningen af Kommissionens undersøgelse, er i øvrigt allerede blevet taget tilstrækkeligt i betragtning ved beregningen af den overtrædelsesperiode, som blev lagt til grund i forhold til selskabet, således at sagsøgeren ikke kan støtte ret på tredje led i retningslinjernes punkt tre.

153 Det foreliggende anbringende skal således forkastes.

5. *Anbringendet om en utilstrækkelig nedsættelse af bøden, henset til sagsøgerens samarbejde i henhold til samarbejdsmeddelelsen af 1996*

Parternes argumenter

154 Sagsøgeren har vurderet, at selskabet, henset til samarbejdets positive indvirkning på undersøgelsens forløb, i henhold til afsnit D i samarbejdsmeddelelsen af 1996 burde

have fået indrømmet en større nedsættelse af bøden end den, der er opnået, nemlig 15%. Sagsøgeren har fremhævet, at selskabet havde kunnet vælge ikke at samarbejde med Kommissionen og at bevare størstedelen af beviserne i sin besiddelse.

155 Sagsøgeren har herved for det første gjort gældende, at selskabet frivilligt og omgående på det samme stadium i proceduren som KME-koncernen og Wieland meddelte Kommissionen alle de relevante oplysninger, som det havde i sin besiddelse, derefter, at de oplysninger, som selskabet meddelte, var detaljerede, og at de er blevet anvendt i Kommissionens undersøgelse, og endelig, at selskabet på grund af sin begrænsede deltagelse i kartellet ikke var i stand til at meddele den samme mængde oplysninger som den, der blev meddelt af KME- og Outokumpu-koncernerne og af Wieland.

156 Sagsøgeren har ligeledes anført, at grundene til, at Outokumpu- og KME-koncernen har opnået en større nedsættelse af de bøder, der er blevet pålagt dem, end den, der er blevet indrømmet sagsøgeren, er vanskelige at forstå.

157 Til støtte for sin påstand om, at den nedsættelsessats, som er anvendt på den bøde, der er blevet pålagt selskabet, ikke var tilstrækkelig, har sagsøgeren ligeledes henvist til Kommissionens tidligere beslutninger.

158 Sagsøgeren har endelig bemærket, at både Boliden- og IMI-koncernen har opnået en nedsættelse på 10%, fordi de ikke har bestridt de omstændigheder, der er fremstillet i klagepunktsmeddelelsen. Henset til, at dette ligeledes er tilfældet for sagsøgeren, burde denne i henhold til dens samarbejde have fået en større nedsættelse end den, der faktisk er opnået.

159 Kommissionen har gjort gældende, at anbringendet skal forkastes.

Rettens bemærkninger

160 Det skal for det første bemærkes, at sagsøgerens henvisninger til Kommissionens tidligere beslutninger er uden betydning, eftersom Kommissionens tidligere beslutningspraksis ikke udgør den retlige ramme for de bøder, der pålægges på konkurrenceområdet (jf. præmis 71 ovenfor).

161 Det skal derefter bemærkes, at det følger af fast retspraksis, at en bødenedsættelse som følge af samarbejdet under den administrative procedure har baggrund i vurderingen, hvorefter et sådant samarbejde letter Kommissionens opgave med hensyn til at konstatere en overtrædelse (Rettens domme af 14.5.1998, sag T-311/94, BPB de Eendracht mod Kommissionen, Sml. II, s. 1129, præmis 325, og sag T-338/94, Finnboard mod Kommissionen, Sml. II, s. 1617, præmis 363).

162 Det skal endelig bemærkes, at kun et åbenbart urigtigt skøn fra Kommissionen i forbindelse med bedømmelsen af kartelmedlemmers samarbejde kan anfægtes, eftersom Kommissionen har et vidt skøn for at vurdere kvaliteten og brugbarheden af en virksomheds samarbejde, navnlig i forhold til andre virksomheders bidrag (Domstolens dom af 10.5.2007, sag C-328/05 P, SGL Carbon mod Kommissionen, Sml. I, s. 3921, præmis 88). Kommissionen kan dog i forbindelse med nævnte bedømmelse ikke tilsidesætte ligebehandlingsprincippet.

163 I den foreliggende sag fremgår det af betragtning 803-807 til den anfægtede beslutning, at Kommissionen har vurderet, at sagsøgerens samarbejde var af begrænset værdi, eftersom Kommissionen allerede på tidspunktet for dette samarbejde var i besiddelse af beviser, der fastslog eksistensen af den pågældende overtrædelse.

164 Sagsøgeren har ikke fremlagt forhold, der kan afkræfte denne vurdering. Selskabet har alene gjort gældende, at dets samarbejde ikke har kunnet være mere omfattende, eftersom dets deltagelse i kartellet havde været meget begrænset, både på det tidsmæssige plan og på det materielle plan. Dette argument er imidlertid ugrundet, idet Kommissionen ikke ved fastsættelse af nedsættelsessatsen i henhold til samarbejdsmeddelelsen af 1996 kan være forpligtet til at tage hensyn til andre faktorer end den objektive brugbarhed, som en virksomheds samarbejde har frembudt med henblik på at konstatere en overtrædelse.

165 Det følger af det ovenfor anførte, at Kommissionen ikke kan kritiseres for på den ene side at have nedsat den bøde, der er pålagt Chalkor, med 15% ved at tage hensyn til de oplysninger, der blev meddelt af selskabet, og den omstændighed, at Chalkor ikke har bestridt de faktiske omstændigheder, der var konstateret i klagepunktsmeddelelsen, og på den anden side at have nedsat den bøde, der er pålagt Boliden-koncernen og IMI-koncernen, med 10% alene med den begrundelse, at de ikke havde bestridt de faktiske omstændigheder, der er fremstillet i nævnte meddelelse.

166 For så vidt angår henvisningen til de bødenedsættelsessatser, der er anvendt på KME-koncernen og Wieland, indrømmer sagsøgeren, at deres respektive bidrag var mere omfattende end sagsøgerens eget. På samme måde er det ubestridt, at Outokumpu-koncernens samarbejde lå mere end et år forud for sagsøgerens. Det er følgelig ufornødent yderligere at undersøge påstanden vedrørende en forskelsbehandling af sagsøgeren i forhold til disse virksomheder.

167 Endelig medfører sagsøgerens påstand om, at den nedsættelsessats, der er blevet indrømmet selskabet, er utilstrækkelig, eftersom selskabet havde kunnet vælge ikke at samarbejde med Kommissionen og at bevare størstedelen af beviserne i sin besiddelse, forudsætningsvis en anfægtelse af den konklusion, der er indeholdt i betragtning 803 til den anfægtede beslutning, i henhold til hvilken størstedelen af de oplysninger, der er blevet meddelt Kommissionen af sagsøgeren, falder ind under den pligt, som påhviler sagsøgeren i henhold til artikel 11 i forordning nr. 17.

168 Det skal i denne sammenhæng bemærkes, at Retten gennemfører en fuldstændig efterprøvelse af spørgsmålet, om sagsøgerens samarbejde går ud over den pligt til at svare på Kommissionens begæringer om oplysninger, der påhviler selskabet i henhold til artikel 11 i forordning nr. 17 og artikel 18 i forordning nr. 1/2003 (jf. i denne retning Rettens dom af 14.12.2006, forenede sager T-259/02 — T-264/02 og T-271/02, Raiffeisen Zentralbank Österreich m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 5169, præmis 531). Det skal under alle omstændigheder fastslås, at sagsøgeren i sine skriftlige indlæg ikke har præciseret, hvilke oplysninger blandt dem, som selskabet har meddelt, det havde kunnet undlade at meddele Kommissionen.

169 På baggrund af det anførte skal dette anbringende forkastes i sin helhed.

6. *Anbringendet om fastsættelsen af en uforholdsmæssig bøde*

Parternes argumenter

170 Sagsøgeren har vurderet, at den endelige bøde, der er blevet pålagt selskabet, som er fastsat til 9,16 mio. EUR, er uforholdsmæssig i forhold til de bøder, der er pålagt de andre virksomheder, som er adressater for den anfægtede beslutning. Sagsøgeren har herved for det første påberåbt sig HME's tilfælde, hvilken virksomhed på daværende tidspunkt havde en størrelse, der kunne sammenlignes med sagsøgerens, og hvis karteldeltagelse har haft en varighed, der var to en halv gang længere. Det endelig beløb på den bøde, der er pålagt HME, er imidlertid kun på 4,49 mio. EUR.

171 Sagsøgeren har for det andet anført, at den bøde, der er blevet pålagt selskabet, svarer til at pålægge det 760 000 EUR pr. måneds deltagelse i overtrædelsen, mens de bøder,

der er pålagt de øvrige virksomheder, går fra 210 000 til 440 000 EUR pr. måneds deltagelse i overtrædelsen.

172 Sagsøgeren har for det tredje anført, at det antal af hemmelige møder, som en virksomhed har deltaget i, udgør en indikation af dens engagement i et kartel. Sagsøgeren har herved bemærket, at selskabet for at have deltaget i syv møder er blevet pålagt en bøde på 1,83 mio. EUR pr. møde, mens Wieland og KME, der har deltaget i størsteparten af de 120 møder, som blev afholdt i forbindelse med kartellet, er blevet pålagt en bøde på henholdsvis 0,206 og 0,56 mio. EUR pr. møde.

173 Sagsøgeren har for det fjerde påstået, at selskabet er den eneste lille uafhængige virksomhed, der er konkurrencedygtig i forhold til de store europæiske producenter. Ifølge sagsøgeren er den bøde, der er blevet pålagt selskabet for dets passive deltagelse i kartellet, overdreven stor og vil have en indvirkning på selskabets konkurrenceevne.

174 Kommissionen har gjort gældende, at anbringendet skal forkastes. Den har navnlig bemærket, at den endelige størrelse af den bøde, der er pålagt HME, følger af den stiltiende anvendelse af den grænse på 10%, der er fastsat i artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003.

Rettens bemærkninger

175 For det første, henset til den forklaring, der er givet af Kommissionen, og sagsøgerens manglende indsigelse, skal anbringendet om forskellen mellem den endelige bøde, der er pålagt HME, og den, der er fastsat for sagsøgeren, forkastes.

176 For det andet skal det fastslås, at selv om sagsøgeren kan udlede et argument, hvorefter den bøde, der er blevet pålagt selskabet, er i stand til at svække dets konkurrenceevne med henblik på at påvise bødens uforholdsmæssige art, har selskabet ikke fremlagt konkrete beviser i den forbindelse.

177 Hvad angår de øvrige argumenter, der er fremlagt af sagsøgeren i forbindelse med dette anbringende, skal det fastslås, at de indirekte tilsigter at anfægte den ordning for udregning af bøder, som er indført ved retningslinjerne.

178 Ved at dividere bødernes endelige beløb med antallet af måneders karteldeltagelse eller antallet af møder, som lovovertræderne har deltaget i, forsøger sagsøgeren nemlig i virkeligheden på ny at bestride fastsættelsen af bøden ud fra overtrædelsens varighed.

179 Det skal i denne sammenhæng fastslås, at det fremgår af opbygningen af retningslinjerne, at de virksomheder, der deltager længst i et kartel, vil blive pålagt de mindste bøder, hvis beløbene bliver divideret med antallet af måneders karteldeltagelse, eftersom Kommissionen i retningslinjerne har begrænset sig til at fastsætte, at bødernes udgangsbeløb bliver forhøjet med maksimalt 10% for hvert år, overtrædelsen har varet. Sagsøgeren kan ikke påberåbe sig denne selvpålagte begrænsning med henblik på at opnå en nedsættelse af den bøde, der er pålagt selskabet.

180 Det ræsonnement, der fremgår af præmis 179 ovenfor, gælder ligeledes for sagsøgerens argument vedrørende forholdet mellem den bøde, der er blevet pålagt selskabet, og det antal af møder, som det har deltaget i, eftersom det antal af møder, som sagsøgeren har deltaget i, er forbundet med varigheden af selskabets karteldeltagelse.

181 På baggrund af det anførte skal dette sidste anbringende ligeledes forkastes.

7. *Fastsættelsen af den endelige bøde*

182 Som det fremgår af præmis 90-113 ovenfor, skal den anfægtede beslutning ændres, idet Kommissionen ved fastsættelsen af bøden ikke har taget hensyn til den omstændighed, at sagsøgeren ikke har deltaget i SANCO-aftalerne.

183 Derudover forbliver Kommissionens betragtninger, der fremgår af den anfægtede beslutning, samt den metode for beregning af bøder, der er anvendt i den foreliggende sag, uændret. Den endelige bøde skal derfor beregnes som følger.

184 Udgangsbeløbet for den bøde, der er pålagt sagsøgeren, nedsættes med 10% for at tage hensyn til sagsøgerens karteldeltagelses ringere grovhed i forhold til »SANCO-producenternes«. Det nye udgangsbeløb for den bøde, der pålægges sagsøgeren, fastsættes således til 8,82 mio. EUR.

185 Anvendelsen af en forhøjelse på 10% i forhold til varigheden fører til et udgangsbeløb på 9,702 mio. EUR. Under hensyntagen til den nedsættelse på 15%, som sagsøgeren er indrømmet af Kommissionen i henhold til afsnit D i samarbejdsmeddelelsen af 1996, beløber den endelige bøde, der pålægges sagsøgeren, sig således til 8,2467 mio. EUR.

Sagens omkostninger

186 Ifølge Rettens procesreglements artikel 87, stk. 2, pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger, hvis der er nedlagt påstand herom. I henhold til artikel 87, stk. 3, første afsnit, i nævnte procesreglement kan Retten imidlertid fordele sagens omkostninger eller bestemme, at hver part skal bære sine egne omkostninger, hvis hver af parterne henholdsvis taber eller vinder på et eller flere punkter, eller hvor der foreligger ganske særlige grunde.

187 Henset til den omstændighed, at hver part delvist har tabt sagen, bestemmes, at hver part skal bære sine egne omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

RETTEN (Ottende Afdeling):

1) Den bøde, der er pålagt Chalkor AE Epexergasias Metallon i artikel 2, litra b), i Kommissionens beslutning K(2004) 2826 af 3. september 2004 om en procedure efter artikel 81 [EF] og EØS-aftalens artikel 53 (sag COMP/E-1/38.069 — VVS-rør af kobber), fastsættes til 8,2467 mio. EUR.

2) I øvrigt frifindes Europa-Kommissionen.

3) Chalkor Epexergasias Metallon og Kommissionen bærer hver deres egne omkostninger.

Martins Ribeiro Papasavvas Wahl

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 19. maj 2010.

Underskrifter

Indhold

Sagens baggrund ..... II - 1901

1. Den administrative procedure ..... II - 1902

2. Den anfægtede beslutning ..... II - 1904

De relevante produkter og markeder ..... II - 1910

Den pågældende overtrædelses dele ..... II - 1912

Aftaler mellem »SANCO-producenterne« ..... II - 1912

Aftaler mellem »WICU- og Cuprotherm-producenterne« ..... II - 1913

Udvidede europæiske aftaler ..... II - 1914

Den pågældende overtrædelses varighed og vedvarende karakter ..... II - 1915

Udmåling af bøderne ..... II - 1916

Bødernes udgangsbeløb ..... II - 1917

— Grovhed ..... II - 1917

— Differentieret behandling ..... II - 1919

Bødernes grundbeløb ..... II - 1920

Skærpende og formildende omstændigheder ..... II - 1923

Anvendelse af samarbejdsmeddelelsen af 1996 ..... II - 1924

De endelige bøder ..... II - 1925

Retsforhandlingerne og parternes påstande ..... II - 1926

Retlige bemærkninger ..... II - 1927

1. Anbringendet om den manglende hensyntagen til den tvungne karakter af selskabets karteldeltagelse ..... II - 1929

Parternes argumenter ..... II - 1929

Rettens bemærkninger ..... II - 1931

2. Anbringendet om den fejlagtige fastsættelse af bødens udgangsbeløb ..... II - 1932

Sagsøgerens begrænsede karteldeltagelse ..... II - 1932

Parternes argumenter ..... II - 1932

Rettens bemærkninger ..... II - 1936

Den geografiske udstrækning af det marked, på hvilket sagsøgeren deltog i kartellet ..... II - 1942

Parternes argumenter ..... II - 1942

Rettens bemærkninger ..... II - 1943

3. Anbringendet om den urigtige forhøjelse af bødens udgangsbeløb på grund af kartellets varighed ..... II - 1944

Varigheden af karteldeltagelsen ..... II - 1944

Parternes argumenter ..... II - 1944

Rettens bemærkninger ..... II - 1945

Forhøjelsessatsen ..... II - 1948

Parternes argumenter ..... II - 1948

Rettens bemærkninger ..... II - 1949

4. Anbringendet om en urigtig undladelse af at tage hensyn til sagsøgerens frivillige ophør med deltagelse i kartellet ..... II - 1951

Parternes argumenter ..... II - 1951

Rettens bemærkninger ..... II - 1952

5. Anbringendet om en utilstrækkelig nedsættelse af bøden, henset til sagsøgerens samarbejde i henhold til samarbejdsmeddelelsen af 1996 ..... II - 1952

Parternes argumenter ..... II - 1952

Rettens bemærkninger ..... II - 1954

6. Anbringendet om fastsættelsen af en uforholdsmæssig bøde ..... II - 1956

Parternes argumenter ..... II - 1956

Rettens bemærkninger ..... II - 1957

7. Fastsættelsen af den endelige bøde ..... II - 1959

Sagens omkostninger ..... II - 1960